

BESLUT

2022-12-12 Dnr: 22/02238

SAKEN

Rapport, SVT1, 2022-07-28, kl. 18.00, 19.30 och 22.45 inslag om staden Cherson; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslagen frias. De strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGEN

Inslaget ~~Inslagen~~ kl. 18.00 och 19.30

~~Inslaget Inslagen var i stort sett likalydande och~~ påannonserades genom att programledaren sa följande.

Det har varit nya ryska raketattacker i Kievområdet idag. Samtidigt som ukrainska styrkor försöker återta kontrollen över ryskkontrollerade områden i södra Ukraina i en ny offensiv. Det första målet är staden Cherson.

Därefter syntes två män och en kvinna framför en rysk flagga och ett porträtt på president Vladimir Putin. Den ryska nationalsången spelades samtidigt som en av männen läste från ett papper. Enligt svensk textning sa mannen att han frivilligt och medvetet tog emot ryskt medborgarskap. Han blev gratulerad och fick dokument av en tjänsteman som sa att mannen nu var fullvärdig medborgare i Ryssland. Den andra mannen sa till kameran att han var Chersonbo av sjätte generationen och att han älskade Ryssland och ville bli rysk medborgare. Kvinnan grät och tackade för sitt medborgarskap. I samband med detta visades Sverige Televisions (SVT) elektroniska skyltar där det framgick vad personerna hette och att de var invånare i Cherson.

En kö utanför en byggnad och bilder från ett passkontor syntes sedan. Reportern sa att en liten grupp ukrainare köade utanför inrikesdepartementet i den ryskkontrollerade staden Cherson för att få ryskt medborgarskap. Reportern sa också att det hade gått fem månader sedan Ryssland tog kontroll över Cherson och att ukrainska styrkor nu försökte återta staden. Vidare sa reportern att Ukraina de

Beslutet har
ändrats enligt
38 §
förvaltningslagen
(2017:900) / Den
19 december
2022. Ulrik von
Essen,
elektroniskt
undertecknad
nedan

senaste dagarna hade träffat tre broar utanför Cherson och att staden var avskuren från andra ryskkontrollerade områden.

Det visades sedan sönderbombade hus samtidigt som reportern sa att Ryssland hade svarat med robotattacker mot Ukrainas huvudstad Kiev och andra områden i Ukraina. En person som beskrevs som en överlevare av en raketattack stod framför en ruin av ett hus och sa att ryssarna hade tagit ifrån dem familjemedlemmar.

Beslutet har
ändrats enligt
38 §
förvaltningslagen
(2017:900) / Den
19 december
2022. Ulrik von
Essen,
elektroniskt
undertecknad
nedan

Inslagen Inslaget kl. 19.30 och 22.45

Inslagen ~~Inslaget~~ innehöll samma bildsekvenser som i ~~den tidigare sändningen. de två tidigare sändningarna~~. Reportern sa inledningsvis även följande.

Till tonerna av den ryska nationalsången svär tre ukrainska medborgare i den ryskkontrollerade staden Cherson trohet till Ryssland. I utbyte får de ryskt medborgarskap. Ryssland har börjat dela ut pass i områden ryska styrkor tagit kontroll över, i vad Ukraina säger är ett sätt att försöka rättfärdiga ockupationen.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anför sammanfattningsvis följande.

Inslagen framställde det som att den ryska invasionen välkomnades av invånarna i Cherson. Det visades utan problematisering vad som måste förstås som ryska propagandabilder på ukrainska medborgare som tackar ja till ryska pass. Det framgick inte att endast cirka 2 300 ukrainare har tackat ja till ryska pass. Inte heller framgick att ukrainare erbjuds jobb och 10 000 rubel av Ryssland i utbyte mot medborgarskap. Cherson benämndes som ryskkontrollerat när det i stället borde ha benämnts som ockuperat område. Ukraina framställdes felaktigt som angripare genom att de ryska attackerna beskrevs som svar på Ukrainas agerande

Originalsekvenserna kom från nyhetsbyrån Reuters. I originalet redogjordes även för en kommentar från Ukraina, men denna utelämnades i de aktuella inslagen. Reuters har tidigare samarbetat med det ryska propagandaministeriet TASS och fotografen som har filmat det aktuella materialet är prorysk.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Underlaget till inslagen

Inslagen var inte rysk propaganda. Bildmaterialet och intervjuerna som gjordes på plats kom från Reuters, en nyhetsbyrå som SVT har prenumererat på i många år och som är omvittnat professionell. SVT prenumererar på flera stora nyhetsbyråer som TT, AP och Reuters och får också material via EBU, en nyhetstjänst bestående av europeiska nyhetsbolag som dagligen byter material med varandra. När SVT

omarbetar material från dessa byråer anger man enligt praxis inte alltid källan i bild. Innehållet är en del av den ordinarie nyhetsförmedlingen, skapat av väletablerade redaktioner som arbetar enligt de vedertagna journalistiska regler om opartiskhet och faktakontroll som SVT ska leva upp till. SVT anger källa när det finns ett särskilt intresse för källan hos publiken eller av upphovsrättsliga skäl. SVT bedömde inte att det fanns särskilda skäl för att ange källan i detta material. SVT tog även kontakt med Reuters för att få klarhet i om journalisterna hade kunnat arbeta fritt på plats utan övervakning eller styrning från den ryska ockupationsmakten, och fick bekräftelse på den journalistiska friheten både i telefonsamtal och mejl från Reuters ansvarige redaktör.

I underlaget till Reuters reportage framgår att det utanför den administrativa byggnaden fanns en kö av människor som väntade på att få kvittera ut en engångssumma från den ryska administrationen. Det står dock inget om att människorna mottog pengarna i utbyte mot att erhålla ett ryskt medborgarskap eller att den ryska administrationen krävde bevis på ett ryskt pass för att berättiga till någon ekonomisk utdelning. Även om flera av människorna i kön var på platsen för att söka medborgarskap och få ekonomiskt stöd så är det inte belagt att människorna fick utbetalningen i utbyte mot ett medborgarskap. I det annars detaljerade underlaget från Reuters står det heller inget om andra förmåner. Givet omständigheterna för SVT:s nyhetsarbete, där man på några timmar sätter samman många relevanta rapporter om dagens händelser, saknade SVT möjlighet att kontrollera varför den uppgiften i så fall skulle ha utelämnats av Reuters. SVT hade naturligtvis föredragit att ha haft ett eget reportageteam eller på annat sätt en förstahandskälla på plats i Cherson, men givet bland annat säkerhetsläget var inte detta möjligt vid det aktuella tillfället. SVT hade inte kunnat ta sig in i de ockuperade områdena på egen hand. För att kunna erbjuda nyhetspubliken en bredare bild av det pågående kriget ansåg man därför att detta material från en respekterad nyhetsbyrå, från ett område dit mycket få oberoende journalister haft tillträde, var av högt nyhetsvärde och relevant att sända ut.

Nyhetsrapportering från krig och konflikter är en mycket komplex arbetsuppgift för varje nyhetsredaktion, något som SVT tar på stort allvar. Frågor och skeenden som för många upplevs som svarta eller vita kan omfatta gråzoner i vilka olika uppfattningar, etiska liksom politiska, förekommer och ska kunna komma till tals i journalistisk rapportering. SVT anser sig inte ha återgivit rysk propaganda utan vederbörlig kontext.

Löpande nyhetsrapportering

SVT har vid upprepade tillfällen i *SVT Nyheter*, *Rapport*, *Aktuellt* och *Morgonstudion* berättat om den ryska strategin att försöka legitimera invasionskriget och sin ockupation av ukrainska områden genom att hävda att de ukrainska invånarna egentligen är en del av den ryska nationen. Strategin går bland annat ut på att utfärda ryska medborgarskap till ukrainare eller att arrangera påstådda folkomröstningar, som fördömts av såväl Ukraina som stora delar av omvärlden.

Detta har återkommande berättats i *Rapports* nyhetssändningar, sedan Ryssland annekterade den ukrainska Krimhalvön 2014 och försökte rättfärdiga sitt agerande genom en vida kritiserad folkomröstning. Liknande omröstningar hölls i regionen Donetsk samma år. Rapport berättade då att Ukrainas regering kallade dessa för ”kriminell fars”.

Den 22 februari 2022 rapporterade SVT att en stor del av invånarna i östra Ukraina hade fått ryskt medborgarskap och att Ryssland ansåg sig ha rätt att agera militärt för att hjälpa dem. Den 3 maj 2022 sände *Rapport* uppgifter om att Ryssland planerade att annektera Donetsk och Luhansk och eventuellt områden kring Cherson genom att anordna falska folkomröstningar. Den 12 maj 2022 intervjuade *SVT Nyheter* en ukrainsk människorättsaktivist som berättade om hur ukrainare som hade fått ryska pass senare hade tvångsdeporterats till Ryssland.

Den 31 augusti 2022 rapporterades det åter om hur ryska pass distribuerades till invånarna i Cherson som en del av den ryska strategin att vinna befolkningens stöd. Det rapporterades om att befolkningen uppmanades att söka pension och bidrag från Ryssland men sades att vad befolkningen själva tycker är svårt att veta då de inte får tala med media. En busschaufför som trotsade förbudet intervjuades och sa att hon bodde i Ukraina och ville att Cherson skulle vara fritt.

SVT har även efter detta gjort ett stort antal inslag om de så kallade folkomröstningarna i Ukraina i slutet av september, där de bland annat beskrivits som ”skenomröstningar som genomförs på ockuperad mark, Ukraina och västerländerna har fördömt det hela som politisk teater.”

Givet att de nu anmälda inslagen sändes som en del i en komplex krigsrapportering, bedömde SVT i efterhand att materialet säkerligen hade vunnit på och varit mer begripligt om det hade förklarats mer. SVT valde också att till de senare sändningarna den aktuella dagen arbeta om inslaget på det sätt som beskrivits ovan, för att med egna ord berätta om medborgarskapsceremonin snarare än att visa upp den i ett längre segment. Samtidigt vill SVT anför att den ryska strategin med medborgarskap, som en del i ockupationsmaktens sätt att rättfärdiga sina gärningar i syfte att annektera delar av Ukraina, beskrivits återkommande och ingående i den löpande rapporteringen. SVT anser således att inslagen ska ses som en del av den sammantagna rapporteringen och att det sett till detta inte strider mot kravet på opartiskhet och saklighet.

Ensidighet

I Reuters underlag till de nu aktuella inslagen fanns ingen kommentar från ukrainskt håll. Anmälarna har rätt i att Reuters i ett senare skede uppdaterade sin telegramtext med ett uttalande från en ukrainsk talesperson. Detta saknades dock i materialet som SVT mottog när inslaget sammanställdes. I de senare inslagen förklarade emellertid SVT Ukrainas ståndpunkt genom att berätta att ”Ryssland har börjat dela

ut pass i områden ryska styrkor tagit kontroll över – i vad Ukraina säger är ett sätt att försöka rättfärdiga ockupationen.”

SVT Nyheter har genom sin omfattande bevakning av kriget i Ukraina och de många inslag som *Rapport* sändt om den ryska strategin med medborgarskap och de så kallade folkomröstningarna publicerat en rad kommentarer angående detta från ukrainskt håll.

Sedan Ryssland inledde sin invasion av Ukraina den 24 februari 2022 har *Rapport*, liksom övriga program och plattformar inom *SVT Nyheter*s utbud, i stort sett dagligen rapporterat om kriget i Ukraina. Bevakningen har varit och är fortsatt mycket omfattande. Genomgående för den större kontexten är att det är ett ryskt anfallskrig mot det demokratiska landet Ukraina som försvarar sig mot den ryska aggressionen. SVT bedömde att denna kontext var mycket tydlig för den som följer SVT:s nyhetsbevakning. SVT har också varit på plats med flera egna korrespondenter i Ukraina redan innan kriget började, dagen för krigsutbrottet samt tiden efter. Dessa reportrar och fotografer har i många reportage skildrat Rysslands övergrepp och folkrättsbrott på plats. Bland många exempel kan nämnas reportagen från fynden av massgravarna i staden Butja i början av april 2022.

De nu aktuella inslagen var en sammanfattning av den viktigaste nyhetsutvecklingen i kriget i Ukraina baserat på de uppgifter som kom till SVT just den dagen. Inslagen berörde hur ett fåtal invånare i Cherson tog emot medborgarskap men handlade samtidigt till stor del om striderna i området och på fler platser i Ukraina. Bland annat visades ett par dagar gamla bilder från staden Tjухujiv med raserade hus, gråtande människor och en ukrainsk man som beklagade de liv som Rysslands anfall där krävt. Flera sidor av den pågående konflikten lyftes således fram i inslagen som helhet.

Som ovan anförts valde SVT att visa bilderna på ceremonin i Cherson för att det var ett unikt bildmaterial som få i den svenska nyhetspubliken sett tidigare. SVT hade själv inte fått tillträde till ryskockuperade områden och materialet var därför exklusivt. Mot bakgrund av att Reuters team fritt kunde röra sig på plats går det inte att utesluta att de människor som uttryckte glädje över att bli ryska medborgare verkligen kände så. Bilderna från Cherson var därför en delvis annan och kompletterande bild till all den omfattande rapportering där svensk nyhetspublik fått höra ukrainare beskriva sina negativa känslor till det ryska anfallskriget.

Ordval: Ryssland ”svarar”

Händelsemässigt tog inslagen avstamp i att Ukraina nyligen förstört ett antal broar runt Cherson. Andra händelser den dagen var att Ryssland hade bombat bland annat Kiev och reportern använde sig av formuleringen ”Ryssland svarade med robotattacker mot Kiev”. Meningen kom direkt efter rapporten om att Ukraina raserat broarna och skulle förstås som att Ryssland i sin tur attackerade Kiev samt flera andra delar av Ukraina. Både Ryssland och Ukraina hade alltså gjort offensiver

i olika delar av landet. SVT rapporterade först om Ukrainas angrepp mot broarna i Cherson och därefter om Rysslands bombningar av bland annat Kiev. Ordet "svarar" användes alltså som ett bindeord för kronologin i inslagen.

Ordval: "Kontrollerat" kontra "ockuperat"

SVT strävar i sin nyhetsrapportering efter att använda ett så begripligt språk som möjligt. SVT bedömde i detta fall att "ryskkontrollerat" var det mest korrekta sättet att beskriva området runt Cherson. Ryssland hade vid inslagens sändning kontroll över den aktuella geografiska ytan både militärt och administrativt. Ryssland kontrollerade vad som hände i området och bestämde över invånarna på platsen. Benämningen "ockuperat" har använts i rapporteringen i huvudsak när gränserna förflyttas under relativt korta perioder och kontroll över området växlat mellan ockupationsmakten och den angripna parten. Man konstaterade heller inte i inslagen att Cherson skulle tillhöra den suveräna staten Ryssland eller vara en del av ryskt territorium. Det var tydligt att stadens invånare var just ukrainska medborgare. I de senare inslagen sades även att Ukraina ser den ryska medborgarskapsceremonin som "ett sätt att försöka rättfärdiga ockupationen".

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Vid sin prövning kan nämnden ta hänsyn till ett annat program eller inslag, förutsatt att en sådan balansering framstår som naturlig för tittarna. Det kan till exempel röra sig om inslag i den löpande nyhetsförmedlingen eller i en programserie. Det kan också vara ett program som programföretaget hänvisar till i samband med sändningen.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

I inslagen visades bland annat en ceremoni där tre invånare i Cherson tog emot ryska medborgarskap till tonerna av den ryska nationalsången. Av handlingarna i ärendet framgår att sekvenserna kom från nyhetsbyrån Reuters. Att skildra invånare i Ukraina som vill ta emot ryska pass strider i sig inte mot kraven på opartiskhet och saklighet. Det kan dock enligt granskningsnämndens mening diskuteras om det i SVT:s framställning av detta i ~~inslaget inslagen~~ kl. 18.00 ~~och 19.30~~ tillräckligt tydligt

framgick för tittarna i vilken kontext detta skedde. Nämnden konstaterar samtidigt att reportern sa att det rörde sig om en liten grupp ukrainare som köade för att få ryskt medborgarskap i den ryskkontrollerade staden. I ~~inslagen~~ ~~inslaget~~ kl. 19.30 och kl. 22.45 förtydligade reportern att den ryska passutdelningen enligt Ukraina var ett sätt att försöka rättfärdiga ockupationen.

Beslutet har
ändrats enligt
38 §
förvaltningslagen
(2017:900) / Den
19 december
2022. Ulrik von
Essen,
elektroniskt
undertecknad
nedan

Nämnden beaktar att det genom förtydligandet kl. 19.30 och kl. 22.45 och av den löpande nyhetsrapportering som SVT hänvisar till i sitt yttrande har framgått att Ryssland har invaderat Ukraina och att Ryssland legitimerar ockupationen genom påstådda folkomröstningar, passutdelning och genom att hävda att de ukrainska medborgarna i de ockuperade områdena är ryska.

Mot denna bakgrund bedömer nämnden att inslagen inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Ulrik von Essen, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Kristina Åberg, Erik Fichtelius och Sofia Olsson Olsén efter föredragning av Tamara Mivelli.

För granskningsnämnden

Ulrik von Essen

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	ULRIK VON ESSEN
DATUM & TID:	2022-12-19 16:56:37 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_05c05a44b3fd97c2e2f443d0ad0a2a30f7

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2022-12-19 16:56:44 +01:00
Ref: 58588SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)